

20. Brussels and the Eurobubble [Electronic source] // Marco Recorder. – 2015. – Available at: <https://marcorecorder.com/brussels/>.

21. Bykov I. Network political communication: Theory, practice and research. [Electronic source] / I. Bykov // Scientific e-library – Available at: <http://elibrary.ru/item.asp?id=20235938>.

22. Rendall A. The European Parliament elections – a 'social media election'? [Electronic source] / Rendall // BBC. – 2013. – Available at: <http://www.bbc.co.uk/democracylive/europe-25094624>.

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.33>

ЗАТЕМНЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА СЛОВОТВІРНІ КОНСТРУКЦІЇ ВІДДІЄСЛІВНИХ ПРИКМЕТНИКІВ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

DIMMING OF MOTIVATIONAL STATEMENT AND WORD-FORMING CONSTRUCTIONS OF VERBAL ADJECTIVES IN MODERN GERMAN

Ситюк В.В.,

orcid.org/0000-0002-0002-1368

студентка IV курсу

*факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету*

Кульчицький В.І.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземної філології

Національного авіаційного університету

У статті досліджується, що прикметники, структурно й семантично мотивовані дієслівною основою, являють собою об'єднану класом твірних основ мікросистему в словотвірній системі сучасної німецької мови з властивими тільки їй особливостями. З плином часу німецька мова модифікується під потреби сучасного суспільства. Темп зростання кількості саме віддієслівних прикметників високий, а вживаність об'єкту нашої роботи стає все більш буденною, необхідно провести комплексний аналіз характерних особливостей мікросистеми цього типу прикметників. Також слід дослідити як частотність вживання прикметників призводить до затемнення словотвірної мотивації словотвірних конструкцій та явище синхронної похідності. Проаналізувавши літературу та наукові роботи лінгвістів, пов'язані з вивченням віддієслівних прикметників, неможливо знайти точні відповіді та пояснення природи такого типу прикметників. Варто встановити також відношення синхронної похідності між дієслівними основами і відповідними суфіксальними прикметниками, так як це взагалі не було досі предметом дослідження. Використано два методи аналізу віддієслівних прикметників для вивчення їхніх особливостей. Основним методом у роботі виступає аналіз за безпосередніми складниками (БС). На його основі можливо виокремлення максимальних структурно-семантичних відрізків у складі похідного слова, встановивши при цьому можливі причини виникнення труднощів відношень похідності. Семантичний принцип підходу до виявлення відповідних відношень похідності визначає методику словотвірного аналізу й у всіх інших випадках, коли аналіз за БС не дає позитивних результатів. Було також досліджено встановлення відношень синхронної похідності між дієслівними основами і відповідними суфіксальними прикметниками на основі слів із суфіксом – *bar* для спростування твердження про доцільність використання трансформаційного методу лише у випадку уточнення результатів. У ході виконаного дослідження було ще розглянуто питання методики моделювання та застосовано семний аналіз до дослідження словотвірного значення похідних слів.

Ключові слова: мотивація, затемнення мотивації, дериват, сема, словотвірний аналіз, синтегматика.

The article investigates that adjectives, structurally and semantically motivated on the verbal basis, are a unified class of generative foundations of the microsystem in the word-forming system of modern German with only its peculiarities. Over time, the German language was modified for the needs of modern society. The rate of growth of the number of verbose adjectives is high, and the utilization of the object of our work is becoming more commonplace, it is necessary to carry out a comprehensive analysis of the characteristics of the microsystem of this type of adjectives. It should also be investigated how the frequency of the use of adjectives leads to a dimming of the word-formation motivation of word-forming structures and the phenomenon of synchronous derivation. Analyzing the literature and scientific work of linguists related to the study of verbal adjectives, it is impossible to find accurate answers and explanations for the nature of this type of adjectives. The relation of synchronous derivation between verbal bases and corresponding suffixes should also be established, since this has not been the subject of research at all. Two methods of analysis of verbal adjectives were used to study their features. The main method in the work is the analysis of direct components (DC). On this basis it is possible to distinguish maximal structural-semantic segments in the composition of a derivative word while identifying possible causes of difficulties in the relationship of the derivatives. The semantic principle of the approach to identify the corresponding derivative relations

determines the method of word-formation analysis in all other cases, when the DC analysis does not give positive results. The establishment of synchronous derivative relationships between verbal bases and corresponding suffixes based on words with the suffix –bar was also investigated to refute the assertion that it is advisable to use the transformational method only if the results are refined. In the course of the performed research, the issues of modeling methodology were considered and a family analysis was applied to the study of word formation meaning of derivative words.

Key words: motivational statement, dimming of motivational statement, derivative word, seme, word-forming analysis, syntagmatics.

У сучасній германістиці в деяких роботах відзначено важливі функційні зміни в системі прикметника, які виявляються в постійному зростанні кількості й уживаності віддієслівних прикметників, а також у все більшій активності дієслівних основ у суфіксальному творенні німецьких прикметників. [50] Водночас з-посеред лінгвістів немає одностайності щодо причин, які зумовили це явище. Л. Вайсгербер, Р. Флюрі, В. Фляйшер, Б. Науман, Р. Готценкхерле бачать причину кількісного зростання віддієслівних прикметників у семантичному зсуві, зумовленому змінами в морфологічній сполучуваності суфіксів -bar, -lich, -ig, у можливості співвіднесення прикметників з дієслівними синтаксичними конструкціями. Г. Меллер, В. І. Краснов, Г. В. Озеров пов'язують це з явищем комунікативними потребами, із суто лінгвальними тенденціями до економії мовних засобів.

Великий інтерес у зв'язку з цим становить, на нашу думку, питання про те, як розв'язання суперечності між дієслівною сутністю й номіналізованою ад'єктивною формою позначається на семантиці віддієслівних утворень, як двоїста лексико-граматична природа цього типу прикметників виявляє себе на синтагматичному рівні.

У зв'язку з порушеними вище нерозв'язаними поки що питаннями мету дослідження можна сформулювати так: з'ясування характерних особливостей мікросистеми віддієслівних прикметників у сучасній німецькій мові, затемненні мотивації та семантичній мотивованості.

Завданням є також встановити відношення синхронної похідності між дієслівними основами і відповідними суфіксальними прикметниками.

Як відомо, словотвірний аналіз починається з установлення похідності мовних одиниць. Про важливість і складність поняття похідності свідчить різноманітність думок, присвячених цьому питанню. Деякі дослідники трактують похідність суто морфологічно і відносять до похідних основи, «здатні розкладатися на нову основу й формальну частину» [4, с. 14].

Головним критерієм похідності, за Г. Марчанду, є залежність поняття, вираженого аналізованим словом, від поняття, що міститься в іншому члені зіставлюваної пари [12].

Спільною рисою, що об'єднує позицію більшості дослідників- дескриптивістів у поруше-

ному питанні є те, що вони не враховують специфіки виокремлюваних морфем, а словотвірний аналіз замінюється морфемним, і словотвірні одиниці розглядаються лише в аспекті їхньої морфемної структури.

Варто відзначити, що в сучасній німецькій мові є слова типу *höflich*, *hässlig*, які структурно членовані на твірну основу та суфікс, але мають власну змістову структуру, до якої не входить змістова структура твірного слова, пор.: *häßlig* – *der Haß*, *höflich* – *der Hof* тощо. Ми кваліфікуємо такі слова як похідні із затемненою мотивацією, беручи до уваги те, що семантична мотивованість – категорія мінлива і визначається нерідко мовною традицією, а значення суфіксального слова з плином часу може істотно змінюватися. У зв'язку з цим видається занадто категоричним висловлювання Г. Марчанда про те, що там, де немає семантичної мотивованості, «відсутні відношення словотвірної похідності» [11].

У зв'язку із загальноновизнаним нині розмежуванням понять діахронної й синхронної похідності автори «граматики сучасної російської літературної мови» спробували ввести чітке розмежування і в термінології, запропонувавши замінити термін «похідність», у семантиці якого є компонент процесуальності, терміном «мотивація» для опису суто синхронних відношень між словами. Однак вилучення поняття «похідність» із термінологічного апарату синхронного словотворення видається не зовсім виправданим. Як слушно зауважує Г. А. Скакун, «традиційний термін «похідність» цілком прийнятний передусім для опису синхронно-процесуального аспекту словотвірних відношень, «діахронії вперед» або перспективної діахронії» [6, с.14]. На нашу думку, доки є поняття «словотворення» (і в синхронному плані), обов'язково мають зберігатися поняття, які тісно пов'язані з ним і які впливають з нього – «похідність», «вторинність» основ.

Під час установлення відношень похідності як основний метод у роботі використано аналіз за безпосередніми складниками (БС), тобто виокремлення максимальних структурно-семантичних відрізків у складі похідного слова [9, с.11-14]. Аналіз за БС проведено відповідно до критеріїв членування, сформульованих М. Д. Степановою [9, с. 15], і приводить переважно до позитивних

результатів. Проте в деяких випадках встановлення відношень похідності буває пов'язане з певними труднощами. До таких труднощів належать:

1. Подвійна морфологічна мотивованість слова: *der Beifall* → *beifällig* ← *beifallen*; *der Ekel* → *ekelhaft* ← *ekeln*.

2. Подвійна членованість слова за БС: *schöpferisch* – *schöpf* – *erisch*; *weinerlich* – *lich* – *wein* – *erlich*.

3. Неповна матеріальна тотожність вторинної і первинної основи (умлаут, і заломлення голосних тощо), наприклад: *auffallen* → *auffällig*; *ergeben* → *ergiebig*.

4. Вичленованість дериваційних засобів за остаточної вичленованості кореня: *stattlich*; *störrisch*; *abspenstig*.

У всіх названих вище випадках, коли аналіз за БС не дає позитивних результатів, у дослідженнях використовується й трансформаційний аналіз (ТА). Варто відзначити, що ТА почали широко застосовувати останнім часом для виявлення відношень похідності [8]. У деяких випадках ТА був покладений в основу словотвірного аналізу. Однак не можна погодитися з думкою О. С. Кубрякової про те, що застосування ТА доцільне лише в тих випадках, коли він доповнює й уточнює результати, отримані шляхом членування аналізованих слів за БС [3, с. 72-73]. Такий приклад наведено у наступному:

На основі встановлення відношень синхронної похідності між дієслівними основами і відповідними суфіксальними прикметниками:

1. Похідні з потенційно-пасивним значенням, наприклад: *malbar*, *einsetzbar*, *erweichbar*. Крім інтегральних сем, значення цих похідних конституюється набором таких компонентів значення: «незавершеність V», «доцентровість (пасивність) V», «можливість / неможливість V».

2. Похідні з активним значенням, наприклад: *taugbar*, *tropfbar*, *welkbar*. До семантичної структури цих похідних слів, крім інтегральних сем, входять такі компоненти значення: «незавершеність V», «відцентровість (активність) V».

3. Похідні, що поєднують диференційні стани семи двох перших семантичних підкласів, наприклад: *entzündbar*, *veränderbar*, *faltbar*. У значенні цього типу прикметників із суфіксом *-bar*, крім інтегральних сем і семи «незавершеність V», поєднані компоненти значення «доцентровість V» і «відцентровість V». Компонент значення «можливість/неможливість V» може нейтралізуватися контекстуальним оточенням похідних типу *veränderbar*, *faitbar*, тобто з'являється постійно.

Завдання встановлення відношень синхронної похідності між дієслівними основами і від-

повідними суфіксальними прикметниками, яке багато лінгвістів ставить перед собою, видається актуальним з таких міркувань. По-перше, часто спостерігаються випадки розбіжності структурної та семантичної мотивації, а також множинної мотивації, по-друге, це питання не було предметом спеціального дослідження з німецької мови. Винятком тут є тонкі й глибокі спостереження щодо встановлення похідності віддієслівних прикметників у фундаментальних працях класиків теорії про словотвір німецької мови, які, хоча й не втратили своєї актуальності, тим не менш не вичерпують проблеми загалом. Для прикладу обмежимося згадкою про праці Г. Пауля, В. Вільманса, О. Бехагеля, де відзначено випадки, коли похідні прикметники за своїм фонетичним виглядом належать до іменників, а за значенням співвідносні з однокореновими дієслівними основами й утворюють своєрідну перехідну ланку між відіменними й віддієслівними похідними, наприклад: *findig*, що виникло спочатку із *der Fund*, сприймається як похідне від дієслівної основи *finden*, те саме стосується лексем *erbötig*, *durchgängig*, *gültig*, *abhängig*, *kleberig*, *trächtig*, *unterwürfig*, *sichtlich*, *unverbrüchlich*, *gangbar*, *wandelbar* (у середньовісній німецькій мові *wandelbaer* зі значенням «mit wandel, d.h. Makel behaftet»), *sangbar*, *sichtbar*, *behutsam*, *gehorsam* тощо. [13] У працях сучасних германістів багато з названих вище слів розглянуто як похідні від дієслівних основ, незалежно від їхніх етимологічних зв'язків з основами іменників, тобто в основу словотвірного аналізу покладено семантичний принцип. Послідовне розмежування похідності основ, постульоване в сучасній теорії словотвору, передбачає розмежування і в методах аналізу і, отже, призводить інколи до різних результатів. Цим можна пояснити відмінність синхронної та діахронної похідності в словах типу *findig*.

Для з'ясування загальної кількості похідних суфіксальних слів, які за синхронного підходу можна вважати віддієслівними прикметниками, словотвірний аналіз був проведений поетапно. На першому етапі – шляхом поділу дібраних словникових одиниць за БС у їхньому складі виокремлювали твірну основу й словотвірний суфікс. При цьому виявилось, що віддієслівний характер більшості аналізованих слів може бути виявлений уже на першому етапі аналізу завдяки живим етимологічним, семантичним і морфологічним зв'язкам твірної основи в їхньому складі з однокореновою дієслівною основою, наприклад: *hören* → *hörig*; *dösen* → *dösig*; *murren* → *mürrisch*; *einprägsam* ← *sich einprägen*; *bezwingen* →

bezwänglich; auslösen → *auslösbar; lachen* → *lachhaft; haben* → *habhaft; aufhalten* → *aufhaltsam*.

На другому етапі дослідження запропоновано класифікацію всіх випадків розбіжності формальної і семантичної мотивацій, а також множинності мотивації аналізованих словотвірних конструкцій.

У ході двоетапного аналізу слів виокремлено групи віддієслівних прикметників, що мають такі особливості:

а) твірна основа прикметника має структурно-семантичні зв'язки з дієсловом, релевантні на синхронному рівні аналізу, наприклад: *fahrbar; impfbar; schließbar; schraubbar; schöpfbar; geltbar; käuflich, erforschlich, bedränglich, ersetzlich*

б) твірна основа прикметника виявляє структурно-семантичні зв'язки з дієсловом та іменником, наприклад: *Der Jammer – jämmerlich – jammerlich; Der Knauser – knauserig – knausern; der Neid – neidig – neiden*. Услід за М. Д. Степановою такі похідні кваліфікуємо як суфіксальні прикметники з подвійним напрямом похідності [7]. Вони являють собою перехідну ланку між віддієслівними й відіменними похідними і, поєднуючи в собі характеристики цих обох словотвірних класів, є ніби спільним сегментом двох кіл, які перетинаються, – поля відіменникових і поля віддієслівних прикметників. Їхня словотвірна структура і семантика синхронно відбивають історичні процеси, пов'язані з переосмисленням відіменникових похідних прикметників на віддієслівній основі [2].

Трансформаційний аналіз таких дериватів не дає позитивних результатів, оскільки в складі трансформ можуть бути представлені як однокореневі дієслова, так і однокореневі іменники, наприклад: *ein neidischer Mensch* → *ein Mensch, der (ständig) j-m neidet; ein Mensch voll Neid; eine zweifelhafte Behauptung* → *eine Behauptung, an der man zweifelt; eine Behauptung, die Zweifel hervorruft*.

Похідні з подвійним напрямом похідності, що займають периферійні ділянки словотвірної мікросистеми віддієслівних прикметників, далі не аналізуємо.

в) твірна основа в структурному плані пов'язана з дієсловом і з іменником, однак за своїм значенням співвідносна лише з дієслівною основою. Трансформаційний аналіз похідних слів, до складу яких уходять такі твірні основи, виявляє мотивованість їх однокореневими дієсловами, наприклад: *der Biß* → *bissig* ← *beißen; bissig* → *schnell, gern beißend; der Verstand* → *verständlich* ← *verstehen; verständlich* → *so beschaffen, dass es sich gut (leicht) verstehen läßt* (21);

der Griff → *griffig* ← *greifen; griffig* → *so beschaffen, daß es sich leicht (bequem) greifen läßt*.

Такі суфіксальні слова відносять до віддієслівних прикметників і розглядають поряд з дериватами, що мають яскраво виражену мотивованість дієслівними основами.

г) твірна основа в складі аналізованих похідних прикметників корелює в структурному відношенні одночасно як з іменником, так і з дієсловом, а в семантичному – тільки з іменником, що підтверджує трансформаційний аналіз: *der Zufall* → *zufällig* ← *zufallen; zufällige Begegnung* → *eine Begegnung, die dank dem Zufall zustandegekommen ist*.

Такі похідні кваліфікуємо як відіменні й далі не аналізуємо.

Семантичний принцип підходу до виявлення відповідних відношень похідності визначає методику словотвірного аналізу й у всіх інших випадках, коли аналіз за БС не дає позитивних результатів. За подвійної членованості слова, відсутності структурної ускладненості похідного слова мотивуючим визнаємо той член корелятивної пари, семантика якого визначає семантику зіставлюваного з ним другого члена цієї ж пари. Отже, у всіх випадках розбіжності або множинності мотивацій перевагу надаємо семантично мотивованій основі.

На окремих розгляд заслуговує, на наш погляд, явище затемнення мотивації й аналізованих похідних слів. По-перше, на думку багатьох германістів, затемнення мотивації словотвірних конструкцій є однією з основних тенденцій у функціонуванні словотвірної системи сучасної німецької мови [9, с. 48-52]. По-друге, процеси, що призводять до затемнення мотивації, зачіпають словотвірне значення, семантику похідних слів.

Часто в сучасній німецькій мові спостерігаються похідні основи, значення яких не впливає зі значень їхніх складників та семантики тієї моделі, за якою вони виникли, наприклад: *herrlich, bekommen, gehören, pfiffig* і т. ін. Значення таких слів не адекватне їхній словотвірній структурі і не містить у формулі свого тлумачення твірну основу. Причина виникнення їх полягає, на думку О. С. Кубрякової, в тому, що відтворенню основи в точно окресленій серії слів із спільним словотвірним значенням на рівні парадигматики протистоїть процес переосмислення її в синтагматиці [9]. Це зумовлює вживання похідного слова, що містить у своєму складі цю основу, у новому для нього оточенні. Усе частіше вживання лексеми в оточенні, що сприяє її переосмисленню, призводить іноді до семантичного відриву цієї лексеми

від її твірної основи, унаслідок чого й виникають похідні з затемненою мотивацією, наприклад: *höflich, herrlich, ziemlich ma in*.

У сучасній теорії словотвору є й інша думка з цього питання, згідно з якою причиною, що призводить до затемнення словотвірної мотивації словотвірних конструкцій, називають частотність уживання їх у мові [4]. Це підтверджено результатами статистичного аналізу. Стосовно, наприклад, віддієслівних прикметників, то найбільш частотні за своїм уживанням похідні на *-bar (offenbar, sonderbar, sichtbar)* [10] належать до похідних із затемненою мотивацією.

Однак, на нашу думку, факт залежності семантики похідних слів від їх уживаності в мовленні переконливо ілюструє твердження про те, що процеси, які призводять до затемнення мотивації словотвірних конструкцій відбуваються в синтагматиці. Про це свідчить також той факт, що віддієслівні прикметники, які виникають у мові, спочатку мають регулярне словотвірне значення, що цілком складається зі значення компонентів, і лише через певний час піддаються переосмисленню в синтагматиці.

Своєрідність відношень словотвірної похідності, що спостерігається в корелятивних парах, членами яких є твірна основа і дериват з затемненою мотивацією, структурно і до певної міри семантично співвідносний з цією основою, приводить деяких дослідників до ствердження того, що похідні з затемненою мотивацією повинні вилучатися із синхронного словотвірного аналізу. Однак такий підхід видається не зовсім виправданим через низку причин. Головна з них полягає в тому, що затемнення мотивації похідних слів у словотворенні становить прикметну рису дериваційних відношень порівняно, наприклад, з парадигматичними відношеннями в морфології і має розглядатися в системі словотвору поряд з протиставленим йому поняттям семантичної мотивації. Другою причиною, що не дозволяє повністю вилучити похідні із затемненою мотивацією із синхронного словотвірного аналізу, варто назвати факт, що між семантич-

ною мотивацією словотвірних явищ і повним затемненням цієї мотивації в синтагматиці розміщено багато проміжних випадків. Якщо вважати головною ознакою похідних із затемненою мотивацією наявність у їхньому значенні додаткових семантичних компонентів порівняно зі значенням моделі, до якої вони належать, то теза про вилучення із синхронного словотвірного аналізу похідних з затемненою мотивацією надмірно звужує рамки словотворення, а нерідко суперечить конкретному мовному матеріалу. Так, наприклад, похідні *anstellig*, що містять у своїй смисловій структурі додаткові семантичні компоненти *geschickt, wissen: anstelliger Mensch (E. Strittmatter. Ein Dienstag im September.) → ein Mensch, der sich geschickt anzustellen weiß*, передбачають його вилучення із синхронного словотвірного аналізу, тоді як семантична і структурна мотивованість цього прикметника дієсловом не викликає сумніву [12]. Саме тому цілком обгрунтованим, на наш погляд, є думка про те, що «синхронна система словотворення не може будуватися відірвано від ідіоматичних або нерегулярних утворень».

Названі вище міркування зумовили такі **ВИСНОВКИ**:

1. Затемнення мотивації та семантична мотивованість похідних слів – діалектично взаємозв'язані сторони семантичних процесів у словотворенні.

2. Варто розрізняти різні ступені затемнення мотивації слів. У дослідженні прийнято найбільш загальне розмежування різних ступенів затемнення мотивація і відповідно до цього виокремлено:

а) деривати з незначним ступенем затемнення мотивації, які більшою або меншою мірою допускають пояснення за допомогою своїх ядерних одиниць, наприклад: *fürchterlich, bedeutsam, behaglich, gewöhnlich, greifbar*.

б) деривати зі значним ступенем затемнення мотивації, лише структурно співвідносні з твірною основою в межах синхронного зрізу мови: *erheblich, überheblich, auswendig*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арутюнова Н. Д. Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике. М., 1961.
2. Краснов В. И. Опыт семантического анализа функциональных синонимов пассива в современном немецком языке, дис., канд. філол. наук. Л., 1971.
3. Кубрикова Е. С. Что такое словообразование?, М., 1968. С. 72-73.
4. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении М., 1956. 16 с.
5. Сахарный Л. В. Соотношение семантики и словообразовательной структуры слова в связи с его частотностью. Свердловск. 1969.
6. Степанова М. Д. Методы синхронного анализирования и условия реализации моделей. 1975. С. 51-63.

7. Степанова М. Д. О трансформационных моделях сложных слов в современном немецком языке. М. 1962.
8. Степанова М. Д. Проблемы немецкого словообразования в современной зарубежной германистике. 1969. 14 с.
9. Степанова М. Д. Теория валентности и валентный анализ. М. 1973.
10. Kluge F. Abriß der deutschen Wortbildungslehre. 1925.
11. Mater E. Rückläufiges Wörterbuch der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig, 1967.
12. Motsch W. Das System der Adjektivableitungsmorpheme in der deutschen Sprache der Gegenwart. Berlin. 1960.
13. Paul H. Deutsche Grammatik. Db. V. Wortbildungslehre. Halle(Saale). 1957.

УДК 811.111:81'4.81'06'38:821.111

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.34>

РЕАЛІЗАЦІЯ БІБЛІЙНИХ ОБРАЗІВ-СИМВОЛІВ У КОМІСИВНИХ ТА ЕКСПРЕСИВНИХ МОВЛЕННЄВИХ АКТАХ У МІСТИЧНИХ ТРИЛЕРАХ ФРЕНКА ПЕРЕТТІ

REALIZATION OF BIBLICAL IMAGES-SYMBOLS IN REPRESENTATIVE AND DIRECTIVE SPEECH-ACTS IN FRANK PERETTI'S MYSTICAL THRILLERS

Хаботнякова П.С.,

orcid.org/0000-0003-3653-8753

кандидат філологічних наук,

*викладач кафедри англійської та німецької філології і перекладу імені І.В. Корунця
Київського національного лінгвістичного університету*

У статті розглядається специфіка реалізації біблійних образів-символів у комісивних та експресивних мовленнєвих актах у містичних трилерах американського письменника епохи постмодернізму Френка Перетті, світогляд якого ґрунтується на протестантизмі. Дослідження проведено на матеріалі таких творів, як "This Present Darkness" / «Темрява віку цього» (1986), "Piercing the Darkness" / «Пронизуючи темряву» (1988), "Prophet" / «Пророк» (1992), "The Oath" / «Клятва» (1995), "The Visitation" / «Візит» (1999). Методи когнітивної прагматики, зокрема методи контент-аналізу, конверсаційного аналізу та функційно-прагматичного аналізу, залучено для визначення особливостей актомовленнєвої реалізації біблійних образів-символів у досліджуваних текстах. Комісивні мовленнєві акти представлено повідомленнями попередження, бажання, планування, обіцянки та гарантії. Експресивні мовленнєві акти представлено повідомленнями вибачення та прославлення. У кожному типі мовленнєвого акту біблійні образи-символи, лінгвально репрезентовані в персонажних біблійно-маркованих контекстах, виражають найбільш значущі ідеї та настанови художнього твору. У комісивах попередження, бажання, планування, обіцянки та гарантії – попередити людство про небезпеку гріха й акцентувати на тому, що спасіння може отримати лише той, хто керується Словом Божим (біблійні образи-символи «змія», «хрест», «посох»). В експресивних мовленнєвих актах вибачення та прославлення – наголосити на необхідності прощення за гріхи та прославлення Ісуса за диво спасіння, прийнявши Його смерть як акт визволення від гріха (біблійні образи-символи «Ісус Христос» і «Агнец»).

Ключові слова: біблійні образи-символи, експресивний мовленнєвий акт, комісивний мовленнєвий акт, містичний трилер, мовленнєвий акт, Френк Перетті.

The article deals with the specificity of the realization of biblical images-symbols in commissive and expressive speech acts in the mystical thrillers by Frank Peretti, the American postmodernism writer, whose worldview is based on Protestantism (Christianity) "This Present Darkness" (1986), "Piercing the Darkness" (1988), "Prophet" (1992), "The Oath", "The Visitation" (1999). The purpose is to determine the realization of biblical images-symbols in commissive and expressive speech acts. The methodology of cognitive pragmatics, in particular methods of content analysis, conversion analysis, and functional-pragmatic analysis, provided an opportunity to study speech acts implemented in analyzed biblically-marked contexts that were extracted from the mystical thrillers by Frank Peretti. The commissive speech acts are presented by by notifications of warning, desire, planning, promises, and guarantee; the expressives – by messages of apology and glorification. In each type of speech act, biblical images-symbols, linguistically represented in biblically-marked contexts, express the most significant ideas and guidelines of the artistic work. In the commissions of warning, desire, planning, promises, and guarantees, biblical images-symbols are used to prevent mankind from the danger of sin and emphasize that only those who are guided by the Word of God can receive salvation (biblical images-symbols of the "serpent", "cross", "staff"). In the expressive speech acts of apology and praise, they emphasize the need for forgiveness for sins and the glorification of Jesus for the miracle of salvation, taking His death as an act of deliverance from sin (biblical images-symbols "Jesus Christ" and "Lamb").

Key words: biblical image-symbol, commissive speech act, expressive speech act, Frank Peretti, mystical thriller, speech act.